

Paul Theodor Carpow

**Programma Funebre, Quo Ad Eundum Frequenter Exequias Matronæ ... Dominæ
Annæ Dorotheæ Wolffen, Vidvæ Relictæ Viri ... Domini Waltheri Stein, Senatoris
Huius Civitatis Meritissimi, Die IX. Mensis Junii Eidem Rite Ac Solenniter
Parandas, Cives Academicos ... Convocat Atque Invitat**

Rostochii: Typis Jo. Jac. Adleri, [1744?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1799866394>

Druck Freier Zugang

Circa 80 Rostocker Philorath-Programme,
meist Festschälle in vorliegenden Bürgerl. Familien Bds.

(Zinsv. u. d. nobilitierten Familien:

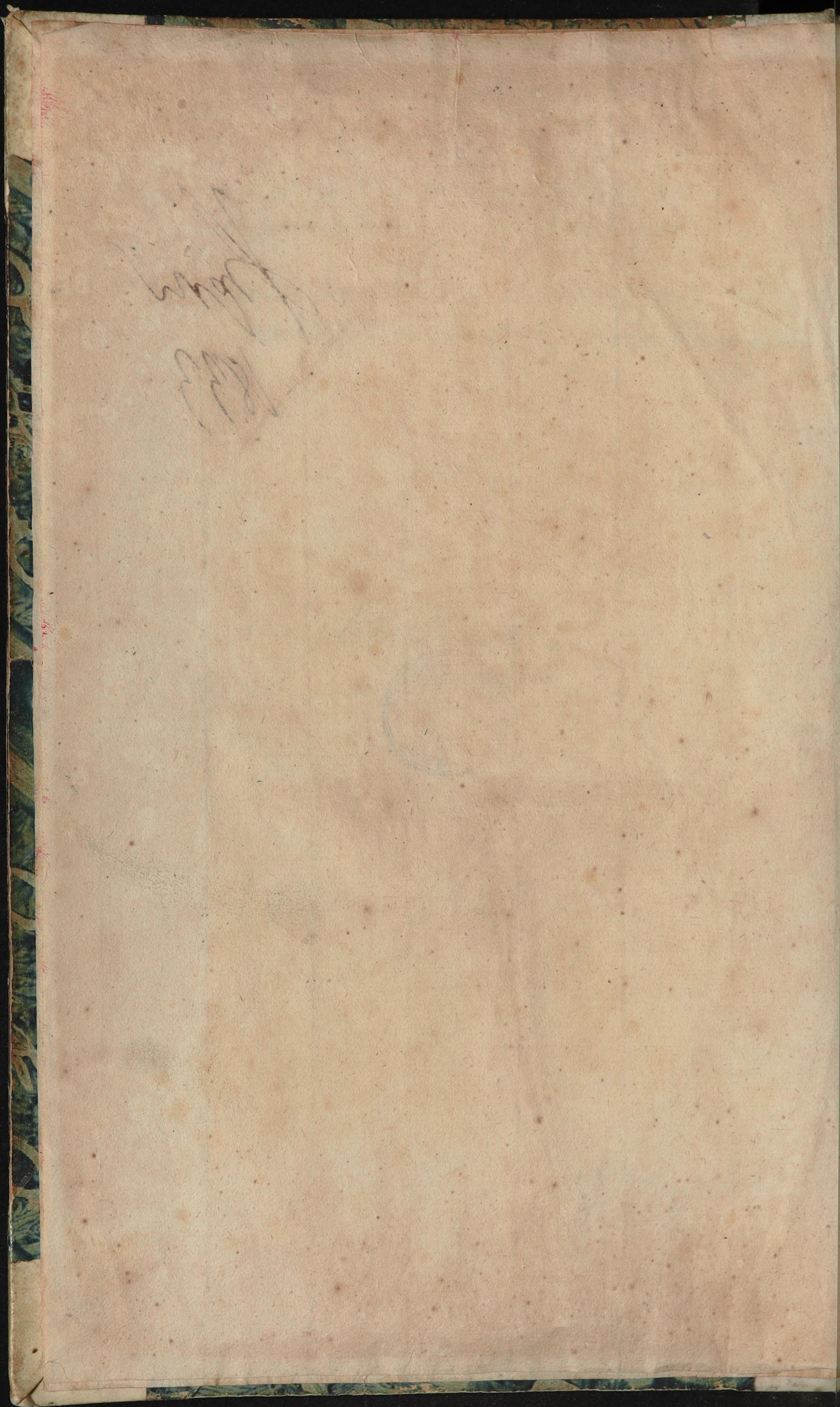
Nettelbladt, Preen, Quistorp, Schoepffer, Schuckmann)
u. a.

82 Stücke

Mk1b Gen - 40
2/3 II

9/1
H. v. W.
1833

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12/13.
14.
15.
16/17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24/25.
26.
27.
28/29.
30.
31/32.
33.
34.

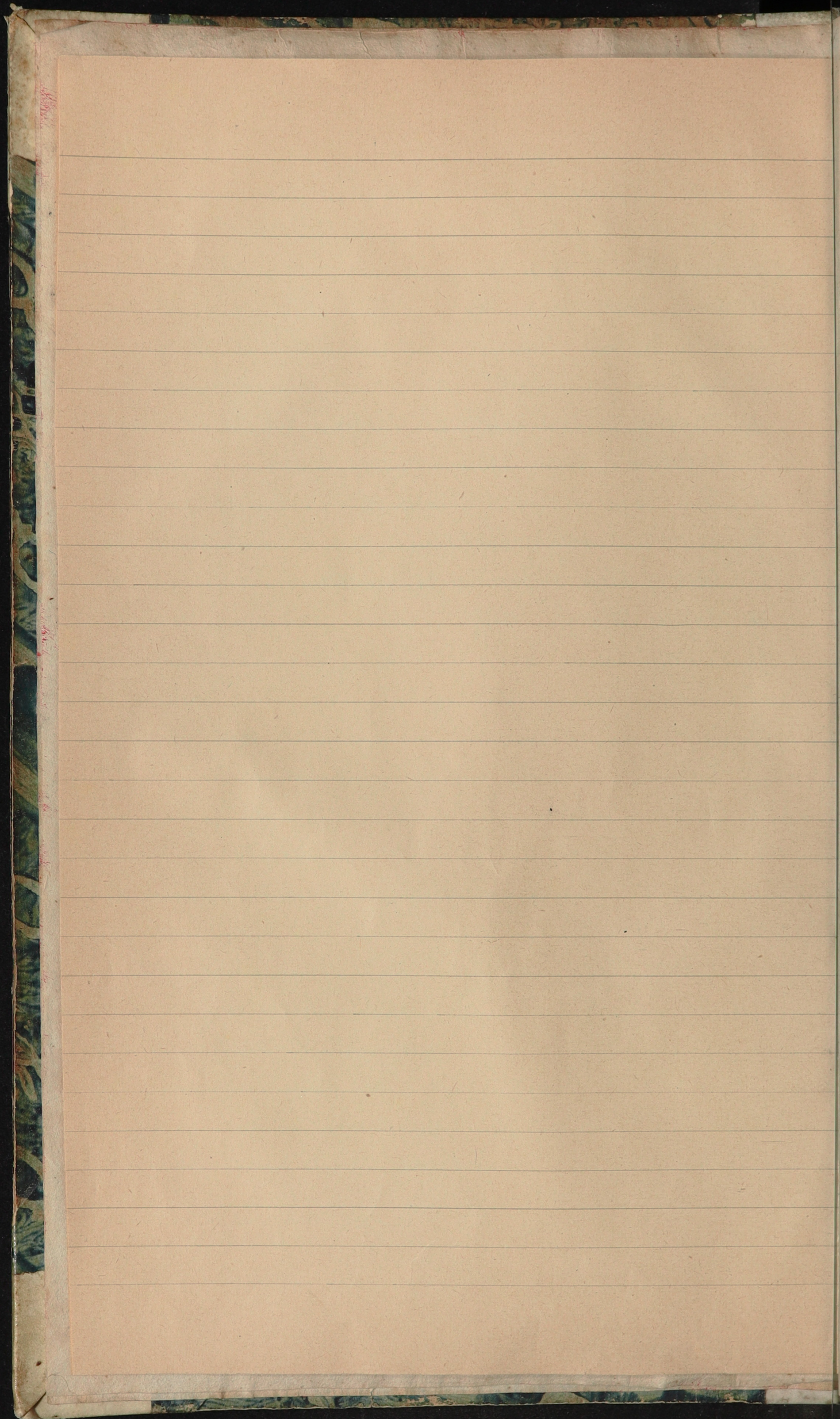
Leichenprogramme, alphabetisch geordnet
nach d. Namen d. gefeierten Person, nebst Sterbejahr.

L — Z

1. Quistorp, Anna Christina, geb. Lenthe. 1753
- 2/3. Luger, Johann Georg. 1748.
4. — — — (Vater). 1751.
5. Mantzel, Kaspar. 1735.
6. — , Maria Justine Margarete. 1742.
7. Schweder, Margarethe, geb. Meyer. 1728.
8. Meusling, Catharina Margareta verh. Pries. 1733.
9. Michelsen, Andreas. 1730.
10. Becker, Catharina Elisabeth, geb. Michelsen. 1744.
11. Michelsen, Christoph Andreas. 1746.
- 12/13. Jaddel, Isabe Dorothea, geb. Michelsen. 1745.
14. Müller, Karl Ludwig. 1761.
15. Nettelblatt, Heinrich [Vater] 1735.
- 16/17. — — [Sohn] 1761.
18. Neucranz, Anna Margareta. 1726.
19. Niehenck, Joh. Balthasar. 1738.
20. Niemann, Johann. 1746.
21. — , Michael. 1729.
22. Oerthling, Joachim Felix. 1745.
23. Meyer, Anna Maria, geb. Pauli. 1738.
- 24/25. Engelsen, Maria, geb. Paulsen. 1738.
26. Petersen, Johann Christian. 1766.
27. Prehn, Wilhelm. 1751.
- 28/29. Pries, Joachim Heinrich. 1763.
30. Quistorp, Hugo Theodor. 1732.
- 31/32. — , Johann Jakob. 1767.
33. — , Lorenz Gottfried. 1743.
34. — , Johannes Christian. 1722.

35. Rassow, Julius Friedrich. 1740
36. Redeker, Heinrich Rudolf. 1716.
37. Richter, David. 1753.
38. Danckwarth, Catharina Emerentia geb. Schaeffer. 1737.
- 39/40. Schaper, Johann Ernst. 1721
41. Scheffel, Heinrich Gustav. 1738.
- 42/43. Schmidt, Jonas. 1745.
- 44/45. Schoepffer, Johann Joachim. 1719.
46. Schuckmann, Heinrich. 1706.
47. Dörcks, Margaretha, geb. Schuckmann. 1731.
48. Schmidt, Isabe Margaretha, geb. Schwabe. 1743.
49. Zeidler, Anna Emerentia, geb. Schwartz. 1729.
50. Senst, Agneta Sophie, 1729.
51. — Hermann Peter. 1728.
- 52/53. Sibeth, Karl. 1734.
54. Sivers, Jakob. 1729.
55. Luger, Christine Elisabeth, geb. Spalding. 1746.
56. Spalding, Johann David. 1757.
57. — Thomas. 1743.
58. Burgmann, Anna Christina, geb. Stein. 1773.
59. Stein, Walthier. 1739.
60. Stever, Johann Kaspar. 1729.
61. — , Johann Valentin. 1755.
62. — , Theodor Matthens. 1735.
63. Stieber, Georg Friedrich. 1755.
64. Wetken, Catharina Margareta, geb. Stindt. 1743.
65. Stolte, Christian Rudolf. 1680-1731.
66. — — — 1711-1736.
Heinrich Christian. 1715-1736.
67. — , Peter. 1733.
68. Töppel, Margareta Catharina, verh. Oldenburg. 1774.

69. Verpoorten, Theodor. 1728.
70. Weiß, Margaretha Agnes, geb. von Heidenkopf. 1726.
71. Weidner, Johann Joachim. 1732.
72. Weiß, Gottfried. 1697.
73. Wetken, Johann Georg. 1716.
74. Wilde, Joachim. 1737.
75. Weidner, Johann Joachim. 1732.
76. Barnstorff, Anna Margaretha, geb. Willebrand. 1724.
77. Willebrand, Martin Albert. 1746.
78. Stein, Anna Dorothea, geb. Wolff. 1744.
79. Wolfraht, Dietrich Samuel. 1753.
80. Wulf, Catharina Margareta, verh. Stein. 1734.
81. Zaidler, Johannes. 1727.
82. Zinck, Johannes. 1732.

PROGRAMMA FUNEBRE,
QUO
AD EUNDUM FREQUENTER EXEQUIAS
MATRONÆ,
PIETATE, RELIQUOQUE VIRTUTUM ADPARATU
COMMENDATISSIMÆ,
PRÆNOBILISSIME
DOMINÆ
ANNÆ DOROTHEÆ
Solfen,
VIDVÆ RELICTÆ
VIRI
AMPLISSIMI QUONDAM ET PRUDENTISSIMI,
DOMINI WALTHERI Stein,
SENATORIS HUIVS CIVITATIS MERITISSIMI,
DIE IX. MENSIS JUNII
EIDEM
RITE AC SOLENNITER PARANDAS,
CIVES ACADEMICOS O. O. HONORATISSIMOS,
CONVOCAT ATQUE INVITAT
RECTOR ACADEMIÆ ROSTOCHIENSIS
PAVLVS THEODORVS CARPOVIVS,
LL. O. O. & CC. DUCAL. PROF. P. O.
PRAEMISSA EST
DE
FERALI VETERUM HEBRÆORUM EPULO
(von dem Trauer-Mahl der Hebræer.)
BREVIS DISSERTATIO

ROSTOCHII,

Typis JO. JAC. ADLERI, SEREN. PRINC. & ACAD. Typogr.

Cum iusta nuper admodum solverentur *Prænobilissimæ quondam, nunc Be-
atæ Fæminæ, Domine CATHARINÆ ELISABETHÆ BER-
CKEN, nat. MICHAELSEN, de Corporis resurrectione gloriosa cum
tritico germinante in Scripturis eleganter comparata, pro temporis
& chartæ ratione, ex principiis præsertim Physico-Botanicis, strictim dis-
serui.*

Alterum nunc funus, *Prænobilissimæ itidem atque Optimæ Matronæ,
Domine ANNÆ DOROTHEÆ STEJNEN, nat. WOLFFEN, dum,
testandi amoris & honoris ergo, ex desiderio moestissimæ prolis atque
cognatorum, indicendum publice Vobis est, Lectores O. O. Honoratissi-
mi! de Funebri Hebræorum Epulo, notabilia prius quædam Vobis cum
communicabo, deproperabo.*

Non unius vel ætatis vel gentis fuit iste mos, ex quo *funebre con-
vivium, silicernium Latinis quoque dictum, adornabatur.*

Viguit ille dudum (moratiores saltem quasdam & celebriores nunc
gentes nomino) apud *Græcos, Romanos & Hebræos, imo ipsos Christianos.*

Et

Et inter hos quidem, *Christianos* volo, adeo Patrum jam ætate ejus invaluerat non usus, sed abusus, ut creberrimis etiam opus fuerit invectivis. Audiamus nunc solum AUGUSTINUM, *Lib. de Morib. Eccl. Cathol. Cap. 34.* scribentem: - - *Novi multos esse, qui luxoriosissime super mortuos bibant, & epulas cadaveribus exhibentes, super sepultos seipsum sepeliant, & voracitates ebrietatesque suas deputent religioni.* Funebria autem hujusmodi convivium præberi consueverant vel in ædibus privatis, vel etiam publice in ipsis Ecclesiis, & coemeteriis ad charorum tumulos; quæ sunt verba B. IOH. ANDR. QVENSTEDTII in *Tract. de Sepultura veterum*, p. 193. ed. Witteb. 1699. ubi plura huc pertinentia legi possunt.

Nec minus *Romani*, funere curato, convivium sepulcrum adpararunt, de quo varia passim, a KIRCHMANNO (alios ut taceam, collecta,) leguntur.

Græci quoque non ad sepulcra tantum, sed in ædibus etiam, exequiale epulum instituebant, de quo ultimo LUCIANUS in *Dial. de Luctu*:

ἐπὶ πᾶσι - - -

Post hæc omnia superest exsequialis coena, tumque adsunt necessarii, ut defuncti parentes consolentur, suadentque, ut cibum capiant &c. vid. plura apud D. IOH. PHIL. PFEIFFERUM, *Antiquitat. Græcar. L. IV. Cap. 59.* p. 762. sqq.

Sed hæc omnia nos nunc obiter atque leviter tangimus, de *Hebræorum Epulo ferali* disertius & explicatius dicturi.

Funere elato, lugens domum reversus, ipse primum discumbebat, perque VII. luctus dies continuo veniebant consolantes, & juxta illum in pavimento confidebant, non loquentes tamen, nisi donec ipse prius inciperet. Si vero defunctus non haberet, qui ipsum lugerent, septem viri legitimi confidebant eorum loco, per septem dies luctus, & reliquus populus ad ipsos consolandi causa accedebat. Sunt hæc verba *Celeberrimi Viri*, D. D. IKENII, *Antiquit. Hebr. P. III. Cap. ult. §. 45. 46.* quibus consona fere sunt, quæ ap. *Clariss. RECKENBERGERUM*, in *Sacris Judæor. rit. antiqu. §. 504. p. 590.* leguntur; atque ita fluunt: Lugentes domum reversi accumbunt mensæ, & per septiduum admittunt consolatores, juxta quos in pavimento confident. Verum nil quicquam loquuntur illi, præterquam si lugentes ipsi incipiunt loqui, & sermoni occasionem præbent, *Job. II, 13.* Vid. GEIERUS de *Lactu*, *Cap. XIII.* Si quis mortuus neminem habuit, qui ipsum plangeret, septem viri illorum loco confederunt, per septiduum luxerunt, quos populus adiit, eosque consolatus est.

Nos hic observamus *Imo*: Cum cautione quadam illum IOBI locum (ex vers. B. LUTHERI: *Und saßen mit ihm auf der Erden sieben Tage, und sieben Nacht, und redeten nichts mit ihm, denn sie sahen, daß der Schmerz sehr groß war*) hic esse adlegandum. Quanquam enim, uti infortunium suum in genere, ita liberos quoque extinctos, JOBUS tunc luxisse censerique queat, non tamen, ut doctissimi statuunt viri, Hebræus, sed Arabs gentile erat. Sed potuit tamen illi in hocce ritu cum Hebræis convenire; uti certum quoque est, ipsos Iudæos eundem locum in hacce materia adlegare. Videri potest e. g. TALMUD, *Tit. Moed Katon*, *Cap. מלוהין fol. 28.* IALKVT SIMEONITICUM, *P. II. f. 147. c. I. ad h. l.*

A 2

Obfer-

tamen licet, quomodo id eadem atque prima luctus dieinstruatur. Teren-
tur itaque vicini eundem reficere commeatu suo, ne proprio uti forte adi-
gatur Lugens. Adlegat hic iterum Talmudis Tit. MoedKaton, Cap.
cit. f. 27.

Si quis ex alio jam capite ad cibandum illum, qui modo luget, an-
tea obligetur, hic cibum ab illo in primo epulo suppeditatum accipere
minus potest. Cum etenim is lugenti semper & sine ad luctum respectu
debeatur, proprius lugentis panis existimatur. Itaque v. g. uxori lu-
genti epulum Ferale maritus non parat, דכיון דחייב במזוניותיה כמשלה
is enim cum jam ex jure Hebræorum atque praxi recepta, necessa-
ria uxori alimenta debeat semper, idem foret, ac si proprio suo cibo u-
teretur uxor. Eadem est ratio Scribæ vel mercenarii, cui Paterfamilias ali-
menta in partem salarii & mercedis assignavit. Neque adprobatur pa-
ctum, quo ad mutua hujus generis officia semet obstringere in anteces-
sum quidam possent, extra vero pactum ea licita sunt omnino.

Sunt & alia quædam hicce ad mentem Doctorum observanda. Ita-
que Fæminam lugentem quod attinet, נשים מכרות אותה foeminae itidem
charitatis hoc officium illi præstanto; Si tamen liberis, minorennibus
licet, gaudeat, viri quoque admittuntur. Ob infantulum infra tri-
gesimum ætatis suæ diem decedentem, epulum ferale non adorna-
tur, נא ימים לן ביה שכלו חרשיו וכו', nisi constet eum menses, quibus
ordinarie utero includi solet, exacte complevisse.

Temporis, quo in utero foetus ordinarie latet, dum fecimus men-
tionem, scire forte avetis Hebræorum hac de re sententiam, Lectores
O O. Honoratissimi! Itaque, quoniam Scripta R. MANASSEH ben ISRA-
EL, cum ob raritatem, tum & maxime, ob insignem, quæ ex iisdem e-
lucet, eruditionem magni ab eruditis merito æstimentur, placet hic ad-
ponere, quæ in libro de *Termino vitæ*. p. 45. ff. consignata nobis reliquit
verba. Etiam si, inquit, Talmudici Doctores foetum mutorum ani-
malium certo tempore absolvi statuunt; nihilominus tamen Partum
hominis non ita certo tempore absolvi sentiunt. Triplex enim parien-
di tempus faciunt: unum *nono mense*, quæ communis & ordinaria ra-
tio est. Idque significari volunt voce הריון i. e. *Conceptus*, quæ conti-
net numerum CCLXXI. totidem autem sunt in novem mensibus dies.
Alterum tempus, quo mulierem uterum ferre compertum est, exten-
ditur in *Septem Menses*. Unde in *Talmud Hierosolymitano* ad verba
hæc הרבה ארבה i. e. *multiplicando multiplicabo tuos dolores* (Ge-
nes. III. 16.) commentantes inquirunt הרבה ארבה, i. e. si fueris הרבה tunc
multiplicabo, id est, vivet & erit multiplicatus. Nam vocabulum
הרבה multiplicando valet CCXII. dies, qui faciunt septem menses. In hac
re astipulantur illis Philosophi, qui dicunt partum ante mensem septi-
mum non esse vitalem. Ut enim non dicam de *Empedocle* (ap. *Plut. Lib.*
de placitis, 8. *Macrobius* L. I. in somnio Scipionis, *Censorinus* L. de die na-
tali, inter Rabbinos R. *Semuel* in libris suis *Iephe Marhe*, alique plu-
res dicunt singulos planetas, qui septem numero sunt, partes suas in
nativitate hominis obire. Tertium tempus extenditur usque ad XII.
mensem. *Agellius* (Lib. III. c. 16.) refert, undecimo post excessum ma-
riti mense, feminam Romæ peperisse. *Bernardus* narrat de quadam,
(quod vix credibile est) quæ per XVI. menses gravida fuit. Itaque or-
dinarium quidem est, ut per novem menses femina uterum gerat: inte-

„rea tamen extraordinarie tempus illud anticipatur, vel exceditur. Ha-
tenus MENASSEH. Mittimus brevitatis ergo, quæ huc spectantia e-
scriptis aliorum clarissimorum Medicorum, & horum decisis innitenti-
um Jctorum adferri commode possent.

Denique nec illud silentio prætereundum, libere Lugentem posse
recusare prima luctus die munera illa funerea, si præ moerore eum oc-
cupante jejunium lautissimo cuivis epulo forte præferat. (Wenn er
keine Lust zum Essen empfindet, und über dergleichen Weitläufigkeiten,
ut loqui solemus, nicht seyn mag.) Moris quoque erat, diem, quo illu-
stris quidam Doctor diem suum obierat, jejunio transigere, & cadaver
quodcunque, si fieri posset, primo statim die terræ reddere matri, qui
itaque mos novam declinandi convivii sepulchralis rationem continet.
Coeterum casu ejusmodi existente, die luctus altera, cibus alienus rigo-
rose a Doctoribus non requiritur.

Egimus hactenus, Lectores! de personis, tum lugentibus, tum con-
dolentibus, quatenus Epulas ferales spectant. Rationem illius ritus, quam
viri Docti subesse censent, nunc adlegare placet. Audiamus primo D.
MART. GEIERUM, in de *Luctu Hebræorum*. Cap. VI. §. 20. ita differen-
tem: Quid igitur hic Ebræi nostri? etiam his sua erat inter amicos refectio,
cum durum valde sit, elato ex ædibus charo corpore, solitarium ad mensam as-
sidere. Et cum parum inter se conveniant, sollicitum esse de luctu, funerisque
decente cura, & simul etiam de epulis ad vespertinam in convivio exhibendis, i-
deoque non ipsi funeris curatores, sed necessarii potius eorundem, hoc in se us-
cipiebant muneris, ut fercula in ades luctuosas inferri curarent vespertino tem-
pore; imo ut tristem quoque severitatem quæ cibos aversatur, hoc modo corri-
gereut, aliudque velut agendo moerentes ad vescendum invitarent cet. B. por-
ro D. JOACH. HILDEBRANDUS, in Offertorio pro defunctis p. 15. Res
ita se habet, inquit, Judæi in luctu magnum præ se dolorem ferebant, adeo,
ut de propriis nec ederent nec biberent, die præsertim primo, & quod alii
volunt, prima vespera. (Lucem hæc accipiunt ex iis, que supra e libro io-
reh Dea attulimus) Cognati ergo & vicini lugentem adibant, cibumque - -
secum afferebant - - partim quod in recenti luctu non vacaret lugentibus e-
pulas statim parare, partim ut misis eduliis lugentes ad edendum ac luctum
deponendum invitarent. Nec aliter B. D. I. A. QVENSTEDTIUS l. c.
p. 192. Tradunt enim Hebræorum Magistri, moris ludaici fuisse, ut propinquis
demortui ac tumulati hominis convivium appararent vicini & amici, mittentes
eis edulia, cum quod ipsis non vacaret a luctu epulas parare, tum ut hac
ratione moerentes ad vescendum & ad deponendum luctum invitarent. Cla-
riora hæc sunt illis, quæ apud KIRCHNERUM im Jüdischen Ceremo-
niel, p. 220. ed. lugendres, leguntur: - - die Traurer bekommen geschicket
weil sie nicht dürfen essen oder trinden, biß sie von dem ge-
dachten Begräbniß kommen, oder weil sie im Trauer-Hause kein Feuer
dürffen aufmachen.

Adparatum nunc cænæ feralis videamus. Lautam eam sæpe fuisse
ac magnificam, e LEONIS verbis supra adlegatis adparet. Nos hic
essentialia quasi ejusdem præcipue spectamus. Pertinent itaque huc in-
primis præter panem, vinum, ova atque lentes. Et de vino quidem
sequens in Cap. I. Tit. Talmudici כתובות, f. 8. & C. XIV. אכל רבתי obser-
vatio habetur: עשרה כוסות התקינו בבית האבל שלפה לפני סעודה ושלשה
הים

חוק הסעורה ארבע לאחר הסעורה: הוסיפו עליהן עוד ארבע התחילו שותים
i. e. *Decem vini pocula in ædibus lu-*
gentis ex lege olim hauriebantur, tria ante, totidem inter, quatuor post con-
vivium. Accesserunt postea alia quatuor. Incommoda vero ejus mutationis,
ebrietatem scil. advertentes, ad pristinum statum rem reduxerunt, (Haben
es bey dem alten gelassen,) i. e. interprete R. SALOMONE JAR-
CHIO, ad numerum illum denarium, aliter interim paulo illa verba ex-
plicante ירמכן Adlegari hic solet illud SALOMONIS, Proverb. XXXI.

6. *Date potum inebriantem perituro, & vinum amaris animo.*

Ova erant probe cocta & calore indurata. Ita docet R. LEO. Nec ali-
ter D. BUXI ORFIUS in *Synag. lud. C. XLIX. edit. auct. p. 708.* Ova
dura illi edenda præcipue mittuntur consolationis ergo, ut & vinum; quemad-
modum enim ova rotunda sunt & spherica, ita quoque mors volubilis est, hodie
hunc, cras illum petit. Vinum, ad eos recreandos & exhilarandos, ut luctus
sui obliviscantur, juxta illud Salomonis, Proverb. XXXI. De lentibus vero
traditio extat in *Talmudis Tr. ב"ב, Cap. I. f. 22.* qua statuitur, illum ipsum
diem, quo lentes coxit, vel coqui curavit JACOBUS (*Genes. XXV. 29.*).
ABRAHAMI, parentis sui, fuisse emortualem. Quodsi ita est, antiquis-
simus certe & a primis fere ludaismi incunabulis arcessendus ille ritus
erit. Sed quæstioni huic multum immorari parum nunc nobis placet.
Non tamen piget adponere docta doctissimi GEIERI verba l. c. p. 163.):
Sunt, qui ejusdem quoque census existimant esse Jacobi ferculum vel pulmen-
tum lentis, Gen. XXV. 29. ac si Abrahami eodem illo die demortui lugubris
observata h. m. fuisset memoria, cum secundum HIERONYMUM Ep. ad
Plautam de Blefillæ obitu, Judæi lente fuerint vesci soliti in luctu, tanquam
lugubri ac melancholico cibo ex sententia GALENI & DIOSCORIDIS (ap.
RHODIGIN. L. XXIII. A. L. C. XXIII.). quo in animis vescentium æqua-
nimitas quædam & quasi lentitudo concitetur, ut vult PLINIUS L. XXVIII.
C. XXXI. Item, quia lens rotunda est, sicut luctus in orbem redit, cunctisque
est communis. Audi ZENNORENAM h. l. darum kocht man Linsen, wenn
einer stirbt. Gleich als eine Lins, die ist keulich, (kegelicht), also ist auch
der Todt, gehet herum, und welget sich von einem Menschen zum an-
dern Menschen. Adde his, quæ affert BUXTORFIUS Synag. C. XXV.
p. 389. (scil. edit. vet., sed edit. recent. Cap. XXX. p. 568.). de lentibus o-
visque, lineola nigra instar oris cujusdam in (quibusdam) pisis, fabis atque
aliis conspicua carentibus, adeoque homini n.æsto silentique (Silebant enim
lugentes, ut ore quasi destituti videri possent, quemadmodum supra jam
docuimus.) similibus &c. Varia, multum hisce consona adeoque ad illustra-
tionem plurimum quoque facientia, ex Hebræorum scriptis adferri hica
nobis possent, nisi chartæ hac quidem vice obstaret parcimonia. Missis
itaque iis, quæ sunt reliqua, tantum monemus, uti in aliis plurimis, ita
& hic, non eundem plane morem ubique obtinere.

De Vasis nunc, quibus cibus atque potus lugubris subministrari so-
let, quædam erunt subjungenda. הניא כראשונה היו פליכין לבית האבל
עשירים בקלותה וכו' *Ita traditio vetus habet: Antiquitus edulia in ædes*
lugentis inferri curabant ditiores in calathis argenteis imo aureis quoque, bi-
bentes præterea לבנה ex vitro albo, pauperioribus interea corbi-
bus ligneis & זכוכית צבועה vitro colorato (an impuro? inquirere nunc non
vacat) ex necessitate utentibus. Quod quidem discrimen cum sine horum
contumelia observari nullo modo posset, כלל בשוה, statuto quodam uniformitas (liceat illo termino uti) hanc circa rem est intro-

duſa. Lucem hinc mutuo & accipiunt, & hiſce reddunt, quæ Vir Juris Hebraici Conſultiſſimus, B. D. THEOD. DASSOVIVS in *Differt.* ad Tit. *Talmudis* CELIM, §. 22. adnotavit : Quando præterea Jer. XVI. v. 7. „prohibetur, quod non debeant porrigere lugenti calicem conſolationum, obſervetur, hunc calicem vini homini lugenti fuiſſe ab aliis porrectum die primo, poſteaquam terræ mandatum funus erat, ſicut etiam eodem die ſolebat illi dari cibus ab aliis. Nam eo die non debebat edere, nec bibere de proprio, ſed alieno, docente MAIEMONIDE T. 4. in *Hilc. Ebbel*, C. 4. §. 6. & 9. Ille autem calix conſolationum non erat pretioſus, ſed vulgaris, ſive ejusmodi, qualem etiam comparare ſibi panperes poſſent, ne darentur in ruborem a divitibus; ſicut etiam cibus alienus, qui lugenti exhibebatur, non in vaſis argenteis, nec eburneis, ſed in vulgaribus, quæ ex virgultis concinnabantur, apponebatur, fidem faciente iterum MAIMONIDE l. c. C. 13. §. 7.

De loco denique, ubi epulum ferale celebrari ſuevit, iſta nunc reperio in *Joreb Deah*, l. c. in fine : *תניא חכם שמה : Traditio eſt : Doctore quodam mortuo omnes מכרין עליו in publica urbis platea ſive foro. Solent quippe ibi Lugenti unum vini calicem & aliquantum de lentibus coctis præbere in domo quadam שיהיה ברחובה של עיר in platea urbis exiſtente; poſtmodum vero in ipſius lugentis ædibus more conſueto eundem lugentem exceperunt. Hodie autem הנהגה הכל בבית האבל omnia & ab omnibus in ædibus lugentis peragi ſolent.*

Quæ de diſcumbendi in lectis ratione, aliisque quibusdam circumſtantiis dicenda reſtare videntur, brevitatis ergo mittimus; potiora & plura, quam apud Autores ea de re vulgo habentur, adnotare contenti.

Ætatem tamen hujus ritus non poſſum quin paululum inquiram, maxime cum quibusdam ſic & ſimul Scripturæ locis lux adfundatur non temnenda. *Davidem* Regem, cum ABNERUM, fortiſſimum belli ducem, lugeret, populus acceſſit להכרות 2 Sam. III. 35. i. e. (***) : ut cibo & potu illum reficeret, ut epulum ferale illi exhiberet. Eſt ſcilicet iſte terminus ritualis, & in præſenti negotio familiariſſimus Hebræis, partim vero a multis Interpretum intellectus. Rejicimus verſionem V.V. : Cumque veniſſet univerſa multitudo cibum capere cum David, cum qua tamen convenit illa B. noſtri LUTHERI : da nun alles Voldſ hinein kam mit David zu eſſen, tanquam minus accuratam, & ritui antiquo phraſi illa indicato tenebras offundentem. Magis adprobamus, barbaram quamvis, genium linguæ germanicæ ſi ſpectemus, Iudæorum verſionem, quæ habetur in מגירים h. l. Und es kam al das Voldſ zu machen eſſen den David Brodt. JOSEPH beu ALEXANDER Wigenhauſen : Und al das Voldſ kam zu machen David Brodt anbeiſſen. R. JEKUTHIEL beu ISA- AK Blitz : Darnach kam alles das Voldſ, um David machen Speiß anzubeiſſen. Non abludunt Belgæ : Daer na quam al het Voldſ om David Broot te doen eten. Verſio Polonica : Poſtea venit omnis populus proſic Dawida, aby jadl chleb, ut rogaret ſive invitaret Davidem ad comedendum panem (cibum, non excluſo etiam potu). Græca τῶν LXX : Et venit omnis populus περιδειπνῆσαι Davidem panibus. Aptiſſimum & rei convenientiſſimum vocabulum. Ita enim JULIUS POLLUX Lib. VIII. Onomaſt. C. VII. p. 391. ἡ δὲ ἐπὶ τῷ πένθει ſύνωδος, περιδειπνον i. e. Synodus, quæ fit in luctu, περιδειπνον adpellatur. Et

(***) Legerunt olim quidam להכרות cum Capb. Conferri ea de re omnino meretur præter DAVIDEM KIMCHIUM, R. SAMUEL LANIADO in כלי יקר h. l. *Bibliorum Rabbim. Maxi- ni.* Tomo II, fol. 189. l.

Et HIERONYMUS in JEREM. Cap. XVI. v. 5. *Moris autem est, lugentibus ferre cibos & preparare convivium, quæ Græci περιδειπνα vocant.* Alias *περιδειπνα* etiam dicebantur, notante eodem ad *Hosæ IX. 4.* Versio Arabica in *Bibl. Polyglottis Londinensibus*: *והרץ צמיע* Conatus est autem universus populus suadere Davidi, ut panem interdum gustaret. Syriaca ibidem: *והרץ* &c. *Studuit autem totus populus inducere Davidem ad comedendum panem.* Populus itaque Davidi lugenti, subditi Regi, epulum parabant ferale. Contrarius vero ritus (qui tamen cum priori aliquando potuit esset conjunctus) ultimis Reipublicæ Judaicæ temporibus obtinuit. JOSEPHVS sane L. II. *de bello Jud.* c. I testatur Reges & alios quoque honoratiores multitudini epulum ejusmodi lugubre exhibuisse, splendidum sæpæ adeo atque sumptuosum, ut multi ad inopiam exinde fuerint redacti. Videtur vero is ex Romanorum, Judææ tunc imperantium, æmulatione fuisse introductus. Apud hos enim, observante QVENSTEDTIO l. c. p. 190. interdum publice defuncti hæredes, ditiores puta & copiosiores, solebant populum Romanum convivio excipere, ut in funere *Africani Q. Maximus*, teste *Cicerone* pro *Muræna*, in funere *Syllæ Faustus*, teste *Dione* lib. XXXVII, in memoriam filiae *C. Julius Cæsar*, teste *Suetonio*, Cap. XXVI.

JEREMIÆ porro Caput XVI. hic merito adlegari debet. Ibi vero, ex vers. B. LUTHERI: Sie sollen an Krankheiten sterben, und weder beklaget noch begraben werden. Denn so spricht der Herr: Du sollt nicht zum Trauer-Hauß gehen. R. JOSEPH ALEXANDER Wizenhausen: Du sollt nit kommen in das Hauß, da man die Traurigen ein Mahlzeit macht; R. JEKVTHIEL ben JSAACK Bliß: Sey nit gehn in ein Hauß, das Trauer-Mahlzeit hält.):: Und man wird auch nicht unter sie austheilen über die Klage, zu trösten über der Leiche, und ihnen auch nicht aus dem Trost-Becher zu trincken geben über Vater Mutter &c. R. IEKVTH. ben. IS. Bliß: Auch wird man sie kein Brodt zutheilen über die Traurung, umb denselben zu trösten über ein Todten &c. R. J. A. Wizenhausen: Und man wird auch das Brodt zu *המיתה* (lege *המיתה*). Desumpta est isthæc loquendi ratio e precum s. benedictionis, quâ panem mense adpositum consecrant, formulâ: *ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המציא לחם מן הארץ* nit aufbrechen (frangebant scil. panem Hebræi) zu ihnen &c. In *Maggidini*: Und man wird nit brechen Hammozi zu sie bey dem Avel (traurenden) zu trösten ihn auf ein meth (Todten) celomar (das ist) man wird nit Bircath hammozi (benedictionem illam panis, cujus modo meminimus, machen, und essen bey dem Avel.

EZECHIELIS Cap. XXIV. 17. Heimlich magstu seufzen, aber keine Todten-Klage führen; sondern du sollt deinen Schmuck anlegen, und deine Schuh anziehen, du sollt deinen Mund nicht verhülben, und nicht das Trauer-Brodt essen. *לחם אנשים* Trauer-Brodt reddidit B. noster LUTHERUS. Optime, sensum si spectemus. Proprie *לחם אנשים* panem hominum sonat, i. e., ut quidam explicant, *lugentium*, originalem *לחם אנשים* significatum respicientes, qua forte mente *Chaldæus* reddidit *לחם אכלין*. Alii subintelligunt *aliorum*, scil. hominum. Res eodem redit. Ita R. l. A.

C

1. A. Wigenhausen: Und Brodt von andre Leut solstu mit essen, & ita quoque in MAGGIDIM. Ritus certe illum sepulcralem, de quo nunc agimus, hoc loco indigitari, nemo facile dubitabit. Ex eodem itaque explicant eundem reliqui quoque Hebræorum Magistri. R. JACOB ABENDANA in *Spicileg. ad Michlal Jopbi* h. l. Et panem *אנשים* hominum, non comedes; scilicet כשאר אכלים שמכרין אותם בכעורה ראשונה של אחרים diverso a reliquis lugentibus, quibus in ferali epulo primocibus ab aliis suppeditatur, more. R. DAVID KIMCHI ad eadem verba: כשאר אכלים ששולחים להם שכיניהם סאכל non sicut reliqui lugentes, quibus vicini cibum mittunt, DON ISAAC ABARBANEL ad h. l. fol. 189. 2. וכן האכל וכו' Neque solet Lugens prima vice de suo comedere, sed alii mittunt illi cibum. Tu vero nunc lugubrem hunc ne observato morem, panem (cibum) אנשים comedere noli!

TOBIÆ IV. 18. *ἐχεον* Effunde panem & vinum tuum super (propter) sepulturam justorum. Textus (five, ut aliis placet, Versio) hebraicus, curante SEBASTIANO MUNSTERO Basileæ A. 1563. editus p. 54. habet: לחם ויין שפוך על קברי צדיקים. Minus solida est & longius petita Viri hujus Doctissimi, MUNSTERI p. 9. horum verborum sequens interpretatio: Quasi dicat: Si non paveris, occidisti. Suppeditabis de tua abundantia pauperibus justis, ne ob defectum victualium veniant ad portas mortis. Vel capitur hic sepulcrum justorum pro ore justorum, juxta illud Psalmi Vti: Sepulcrum apertum est guttur eorum, hoc est, insatiabiles sunt, aut sicut factor exhalat de sepulcro, sic per guttur illorum ascendit immundicia &c. Arrident magis, quæ B. HILDEBRANDUS l. c. p. 15. contra Pontificios disputans commentatur. Iluc, inquit, respicit Senior TOBIAS dicens: Panem & vinum tuum super sepulturam justis effunde, h. e. Cum in gente nostra moris sit, ut homine defuncto amici in signum suæ συμπαραδείας panem & vinum conferant & ad domum luctus mittant, ut lugentes acerba passimissis hujusmodi cibis refocillentur luctusque sui obliviscantur, Tu, mi Fili, operam dabis, ut opus illud misericordiæ nuprimis justo, h. e. in honorem pie defuncti vel probis ac justis præstes, cumque ad hos misso cibo potuque consolandi ergo accessoris, cave, ne cum impiis immortalitatem animæ vel alteram vitam pro ludo iocoque habentibus comedas. Præcipit igitur, in honorem justis funerati, vel in solatium justorum lugentium hunc mittendorum panis & vini morem observare; e quibus constat, nihil his verbis contineri, quod Pontificiis Oblationibus pro defunctis e purgatorio liberandis ullo modo faveat &c.

Superfunt alia, ritum huncce funeralem spectantia loca. Sed ævocat nos aliud, cujus gratia præcipue calamum arripuimus, negotium. Historia nunc Vobis, Lectores! vitæ atque mortis, quam vixit, qua extincta est, Prænobilissima Matrona, pro more recepto & officii ratione exponenda restat.

Lucem adspexit beate defuncta in celebri hac ad Varnum Musarum sede, A. O. R. MDCLXXIX. die IX. mensis Septembris.

Patrem venerata est Virum Summe Reverendum, Amplissimum atque Excellentissimum, Dominum FRANCISCUM WOLFIUM, Philos. & S. S. Theol. Doctorem, hujusque primum in Academia nostra Professore Publicum Ordin. Celeberrimum, Ecclesiæ infimul ad D. Mariæ Pastorem Vigilantissimum, & Rever. Ministerii Gravissimum Directorem, postea vero Ecclesiæ Nicolaitanæ apud Hamburgenses Pastorem Primarium religiosissimum, Reo.

Rev. Ministerii Conseniorum Gravissimum & Spectabilissimum Scholarum
cujus memoriam recolendam pieque custodiendam publico Program-
mate, Rostochii, A. 1710. impresso, commendavit Vir Illustris quondam
Consultissimus atque Excellentissimus, Dominus IOH. IOACH. SEHDEPS,
SEN, I. U. D. & Prof. Celeberrimus, Comes Palat. Caesareus, Sereniss. Ducis
Mecklenburg. Consiliarius & Cancellariae Vice-Director Gravissimus, Aca-
demiae t. t. PRO-RECTOR.

Magni hujus Viri Parens felicissimus, nostraeque adeo.

Avus paternus fuit Vir Spectatissimus, B. Dominus EGBERTUS
WOLFF, Civis apud Sundenfes ac Mercator Florentissimus, qui ma-
trimonio sibi junxerat foeminam Sexus sui virtutibus admodum conspi-
cuam, Dominam CATHARINAM BENECHEM.

Atque ita Pater ipsi contigit, titulorum non minus, quam meri-
torum, gloriâ circumfulgens.

Sed &

Matre gravata est, non propria solum, quod maximum est, vir-
tute nobilitatâ, sed, quod adcedit, ex splendidissima etiam, & Viro-
rum Clarissimorum feracissima familia prognata, ANNA scilicet SCHUCK-
MANNIA, Viri quondam maxime Reverendi, Excellentissimi atque Am-
plissimi, Domini HERMANNI SCHUCKMANNI, S. S. Theol. D. Cele-
berrimi, Serenissimi Ducis Megapolitani, DN. GUSTAVI ADOLPHI,
glor. mem. Concionatoris Aulici Primarii ac Confessionarii, Ecclesiarum
in Principatu Heneto Superludentis & Consilii Ecclesiastici Praesidis
Gravissimi, de omnibus officiis atque singulis optime meriti, filia dile-
ctissima, atque maxima natu.

Multa sane sunt, & plura, quam quae his pagellis includi possint, in
laudem nominis SCHUCKMANNIANI dicenda. Sed prooccuparunt
nostras hasce partes alii, inprimis vero Vir Summe Reverendus, Excellen-
tissimus, Doctissimus, Dominus FRANCISCUS ALBERTUS AEPINUS, SS.
Theol. & Philos. D., illiusque Professor Ducalis P. O. longe Celeberrimus nec
non Consistorii Ducalis Consiliarius & Adfessor Gravissimus, Dominus Collega
atque Fautor Honoratissimus, Certissimus, edita jam olim Commentatione li-
teraria de Gentis Schuckmannianae in Ducatum Mecklenburgicum egregiis me-
ritis, amplissimisque incrementis.

Optimae interim hujus Matronae mater, & B. adeo defunctae

Avia materna exstitit Honestissima idem Matrona, DNA. MARGA-
RETHA LEMBKEN, Camerarii & Senatoris hujus Civitatis Prudentis-
sima, Meritissima, Filia.

Fulgidissima est hæc quoque LEMBKIORUM gens. Ejus etenim in
rem, five publicam, five literariam, merita publicis etiam scriptis conce-
lebrata, nemini facile, minime vero omnium hujus urbis incolis, sunt
ignota.

Nobilissimi itaque, percepistis Lectores O. O. Honoratissimi! stemma-
tis WOLFIO-SCHUCKMANNIANI, ex quo prodiit quoque Vir Præno-
bilissimus, Excellentissimus, ac doctissimus, Dominus JACOBUS CHRISTO-
PHORUS WOLFIUS, Graecæ Linguae Professor P. O. Celebratissimus, Do-
mi-

minus Collega noster atque *Fautor longe Honoratissimus*; pie nunc defunctæ germani frater, furculus extitit Beata nunc Matrona, ANNA DOROTHEA.

Prima porro atque laudabilissima optimorum parentum cura fuit, ut mediante sacro lavacro Catalogo felicissimæ Christianorum gentis infereretur, unde Ei nomen, quod aliquoties jam memoravimus, ANNÆ DOROTHEÆ, hæret.

Non minus seduli in bene formanda atque educanda adolescentula sunt reperti, sive pietatis fideique veræ ac salutaris principia, sive ea, quæ sexum fæmineum ornare imprimis solent, spectemus.

Nec vero, quæ Dei gratia est, frustra operam suam collocarunt; gratiam potius Dei hominumque, interque hos imprimis dilectissimorum Parentum, obsequio promeruit ac sinceritate, nostra ANNA DOROTHEA.

Placuerunt, maturiorem ætatem attingentis Ejus cum corporis, tum animi dotes, Viro *Amplissimo, Prudentissimoque, Domina WALTHERO SEEM*, Civitatis hujus *Senatori* quondam meritissimo, adeo, ut honeste, sed serio, eam ambiret.

Spem votumque Viri, eventus non fefellit. Consentiente etenim Matre laudatissima (Patre optimo ad celestem jam Academiam translato) Anno 1711. d. 12. Maji nuptias laetus cum Ea celebravit.

Dulcissimo tunc matrimonii vinculo per annos integros XXVII, & quod excedit, conjuncti manserunt, donec scilicet, supremo humanarum rerum moderatore ita disponente svavissimus Ejus maritus ad meliorem vitam avocaretur.

Varia per illud temporis spatium gratiæ divinæ benedictionisque & certissima monumenta, læti sunt experti.

Pro dono imprimis divino, matrimonii sui fecunditatem, grati agnoverunt. Et primum quidem mutui amoris pignus erat filiolus, cui in sacro lavacro.

I. FRANCISCI nomen impositum fuit. Natus est A. 1712. d. 26. Apr. sed non ita multo post A. scilicet 1715, ex arcano Dei consilio ad superos translatus. Hunc excepit A. 1714. d. 19. Junii, *Prænobilissima* nunc, & virtutum splendore fulgentissima Matrona, DOMINA.

II. ANNA CHRISTINA, A. 1736. d. 4. Maji copulata cum Viro *Præcellentissimo, Doctissimoque Domino IOHANNE GEORGIO BUNGMANN*, I. U. *Doctore fulgidissimo, & Practico Celeberrimo*. Atque ex felicissimo hocce connubio b. defuncta neptes quatuor loeta vidit. Prodiit quippe ex eodem

a.) ANNA DOROTHEA, nata A. 1737. d. 16. Aug.

β.) MARGARETHA SOPHIA, A. 1739. d. 9. Jun.

γ.) FRANCISCA ELISABETHA, A. 1741. d. 7. Febr.

δ.) CHRISTIANA WILHELMINA, A. 1743. d. 8. Sept.

quas, accedente prudentissima Optimorum Parentum educatione, virtutum, quibus Avia ipsorum circumfulsit, olim fore hæredes, maxima spes est & adfulget.

Secu-

Secuta hanc est denique A. 1716. d. 14. Iunii

III. ANNA DOROTHEA, *Nobilissima* & sexus sui virtutibus fulgentissima virgo.

Supra jam notavimus, Beatæ nostræ Dilectissimum maritum de vita prius decessisse. Pie vero is in Domino obdormivit A. 1739. d. 28. Ianuar. moestissimamque adeo Uxorem, jam Viduam, reliquit.

Quantopero inexpectatus iste atque tristis casus optimam afflixerit matronam, qui, quid sit amittere Conjugem, partem quasi proprii sui corporis (*Genes. II. 24.*) norunt, facile judicabunt.

Interim tamen, uti erat Matrona virtutibus Christianum decentibus maxime conspicua, cogitans, non spontaneam hic adesse derelictionem, non malitiosam quandam desertionem, sed strictam summi Imperantis, reverendi Numinis, voluntatem, quam demisso animi culto omnes nos promte exsequi oportet, dolorem suum non amplius quam par est, extendit, divino solamine suffulta.

Testimonium Beatæ perhibent Agnati, Cognati, Amici, inimici, ipsi, omni Vestra attentione, *Lectores O. O. Honoratissimi!* longe dignissimum.

En *Vobis* ejusdem summam!

“Deum religiose & sincere coluit, eaque propter non nisi summa ur-
“gente necessitate sedem suam in templo *Iehovæ*, audiendo verbo divi-
“no destinatam, vacuam reliquit; Parentibus debitam obedientiam præ-
“stitit semper atque prompte; fratres & sorores candide dilexit;
“maritum sincerissimo animi adfectu est amplexa; liberos in timore Do-
“mini educavit, adque virtutis studium studiosa manu duxit; officia
“erga proximum, quantum in se erat, observavit, adeoque & consi-
“lio & auxilio benigne eum & liberaliter sublevavit.

Atque ita se, qua Christiana, qua filia, qua soror, qua uxor, qua vidua, gessit beate nunc defuncta. Et viduitatis statum in specie, non tamen sine respectu ad conjugalem, si spectemus, talis esse vidua omni studio est adnixa, qualem esse vult & commendat APOSTOLUS I. ad *Timoth. V.* - - - - Die eine Zeugniß habe gute Werke. So sie Kinder aufgezogen hat, so sie Gastfren gewesen ist, so sie der heiligen Füße gewaschen hat, so sie den trübseeligen Hand-Reichungen gethan hat, so sie allem guten Werk nachgekommen ist &c.

Atiena multum a filiorum atque filiarum hujus mundi moribus fuit, maximam post mortem demum se voluptatem percepturam certissime pervasa. Beatam hinc analysin, ut cum Christo esset, serio desideravit, quod desiderium ejus, adpropinquante magis magisque analyseos spe atque termino, nova semper incrementa cepit.

Voti tandem sui compos facta, coelitisque est adscripta d. XXVIII. Maji, A. C. post Vltam matutinam. Ut autem, quo morbi genere sit extincta, constare Vobis possit, inferenda hic, ex more laudabiliter recepto, erit historia ejusdem, a *Viro Experientissimo, Excellentissimo, Doctissimoque Domino D. DETHARDINGIO, Philos. & Med. D. Fuldgis-*
D Gra-

ximo, huiusque Ducal. Professore P. O. Celeberrimo, FCris suæ hodie Seniore Gravissimo, Domino Collega nostro ac Fautore longe Honoratissimo, literis consignata, quæ ita habet:

Corpus humanum in se fragile, & ex partibus suis constitutivis nunquam non dissolutioni putredinosæ obnoxium quidem esse, sed his non obstantibus per longam annorum seriem incorruptum, sanum & perfectum conservari posse, & ratio dictitat, & experientia. Tribuendum hoc principio interno conservatorio, quod beneficio motuum secretiorum & excretiorum, impura, corrupta ac, vappida, proscribit, nova & pura restituit, & sicubi pars quædam labem contraxit, eandem quantocyus redintegrare conatur. Mortis ideo naturalis, id est, post senectutem viridem, absque previo morbo oriundæ, rationem sufficientem subministrare, nemo physicorum ausus hucusque fuit, sed unice statuto divino, homini semel moriendum præcipienti, abitus ex hac vita fuit adscribendus. Verum enim vero, quod maximopere dolendum, vix millesimo contingit esse adeo felici, morte naturali ut occumbat, ut potius plurimi & ab extra, & ab intra subjiciantur periculis vitæ insidias struentibus, quæ, si autocratiam & reactiones naturæ, atque vires artis salutaris superant, vinculum denique, quod animam & corpus intercedit, solvere solent. His jure annumerandam esse censeo beate Defunctam. Senium illa quidem attigit, sed non absque variis ægritudinibus, & non attigisset, nisi sub moderamine diætæ, functis debito tempore administrandis, quæ ars medica subministrare poterat, Divina assistente gratia, ex periculosissimis morbis fuisset eluctata. Delineare singulos prolixum nimis foret; hinc sufficiat allegasse eos, quos per bina circiter lustra, quibus meum desideravit auxilium, eandem exercuere. Huc referendæ febres synochæ, quas plus simplici vice experta est, peripneumonia, hæmoptysis, hemicrania, insultus arthritici, motus spastici hæmorrhoidales, resolutio nervorum dextri lateris, ut alios leviores siceo pede præteream. Quantumvis vero morti sæpe vicina cum sanitate in gratiam quadantenus rediret; alacritatem tamen pristinam & athleticum olim corporis habitum recuperare non poterat. Reddebatur namque magis magisque cachectica, languor artus tantum non semper occupabat, sudores & nocturni, & sub aëre paulo calidiori, itemque sub levissimo motu

tu corporis nimii vires admodum depascebant, animus olim sub gravissimis periculis constans & intrepidus commutabatur in abjectum. Sic que indies fere ludebatur scena, donec comite febris lenta, motus artbritici vagi, & hæmorrhoidales Eandem lecto ferali alligabant. Cachexia Scorbutica dolores exasperabat, & sudoribus olim sævæ plenarie insimul cessantibus, in locum eorundem pedes œdematibus corripiebantur. Molestias has cumulabant tenesmus, stranguria & vesicæ spasmus, quorum comites indivulsi anorexia & agrypnia vires plenarie absolvebant. Totalis tandem fibrarum atonia, ex qua nec caput, nec artus erigere poterat, stasim sanguinis inducendo, mortis insecutæ placidæ author existebat.

Hactenus relatio Experientissimi Viri.

En Vobis, tot & tanta mala! Quanta autem animi constantiâ eadem pertulerit Beata, quantam, spernens hujus mundi delicias, melioris vitæ spem conceperit, quam conformiter iis, quorum supra cum laude meminimus, ad ultimum vito halitum sese gesserit, testis est omni exceptione major, *Vir maxime Reverendus, atque Doctissimus Dominus IOHANNES HENRICUS REHMANN, Phil. D. Fulgidissimus* & ad D. Nicolai *Pastor religiosissimus*, cujus hæc sunt, quæ sequuntur, verba:

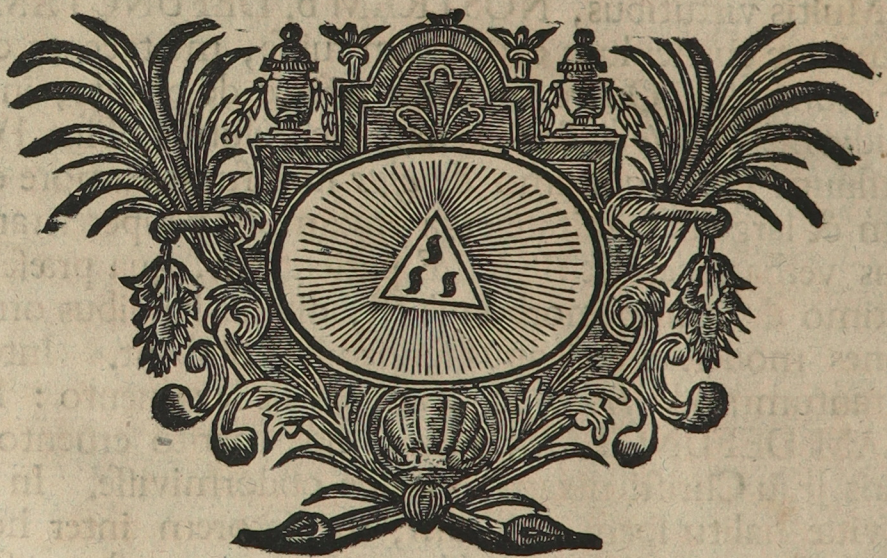
Multis virtutibus, NOSTRAM b. DEFUNCTAM per totum vitæ curriculum exornatam fuisse, me tacente, cuilibet notum est. Quare multum referre de pietate, in qua quotidie BEATA se ipsam exercuit secundum 1. Tim. IV. 7. superfluum esset, quinimo de ejus non fucato amore erga Deum & larga benignitate erga proximum pauperem ambiciosius verba facere & BEATÆ patientiam, qua præsertim in ultimo durissimo morbo usa est, divinis laudibus ornare, & fines modestiæ & scopus scribendi prohibent. Interim hoc tantummodo tristibus & demissis sit levamento: NOSTRAM DEFUNCTAM, vera in fide merito cruento servatoris Jesu Christi nixam, placide obdormivisse. In ultimo vitæ halitu spem in Jesum, mediatorem inter hominem & Deum collocabat, id quod omnes gestus, facies manuum complosio, allevatio oculorum ad Deum patrem coelestem firmissimis communiunt testimoniis. Commovebatur dicto Paulino: *scio, cui crediderim, & persuasus sum, quod potens, sit ut depositum meum custodiat in illam diem* 2. Tim. I.

12. Ingemiscens exclamabat: Eins Jesu will ich thun, Es soll dein Tod und Leiden, Bis Leib und Seele scheiden, Mir stets in meinem Herzen ruhn. Novissime autem cum a me admoneretur, ut iis, quæ sæpenumero ex sermonibus sacris de Christo crucifixo audivisset, animum oppressum recrearet ac meritum Christi in ultima mortis hora apprehenderet, secundum *Apoc. III. II. tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam*, distincta voce dicebat: Wenn ich einmal soll scheiden &c. Postremo cum moribundam gratiæ divinæ commendarem, vocem: *Amen*, emittebat. Memoriam BEATÆ pie inviolateque servemus.

Vos, qui hæc legitis, O. O. Honoratissimi Viri! miramini, imitami exemplum!

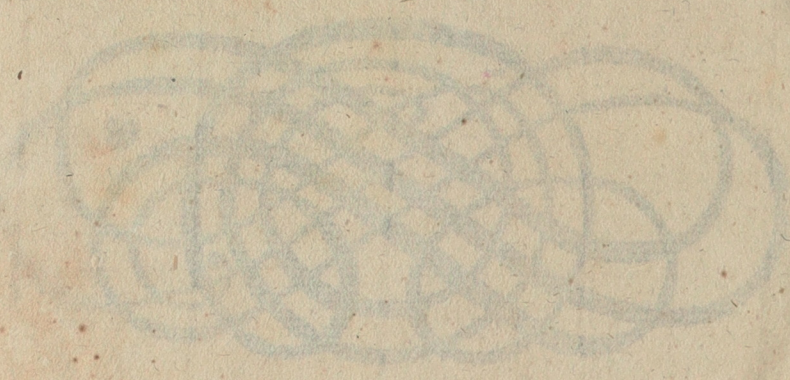
Conventus erit hodie in ædibus Marianis hora I. pomeridiana.

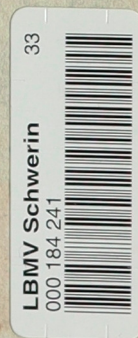
P. P. SUB SIGILLO RECTORALI,
A. O. R. MDCCXLIV. d. XI. Junii.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

nisterii Conseniorem Gravissimum & Spectabilissimum Scholarum
memoriam recolendam pieque custodiendam publico Program-
matische, A. 1710. impresso, commendavit Vir Illustris quondam
Imperatoris atque Excellentissimus, Dominus IOH. IOACH. SEBASTI-
ANUS, U. D. & Prof. Celeberrimus, Comes Palat. Cæsareus, Sereniss. Ducis
Mecklenburg. Consiliarius & Cancellariae Vice-Director Gravissimus, Aca-
d. PRO RECTOR.

gni hujus Viri Parens felicissimus, nostræque adeo.

is paternus fuit Vir Spectatissimus, B. Dominus EGBERTUS
Civis apud Sundenses ac Mercator Florentissimus, qui ma-
trix sibi junxerat foeminam Sexus sui virtutibus admodum conspi-
cuam CATHARINAM BENNEN.

que ita Pater ipsi contigit, titulorum non minus, quam meri-
gloriâ circumfulgens.

Sed &

re gravisa est, non propriâ solum, quod maximum est, vir-
tutatâ, sed, quod adcedit, ex splendidissima etiam, & Viro-
rum feracissima familia prognata, ANNA scilicet SCHUCK-
MANNI SCHUCKMANNI, S. S. Theol. D. Cele-
berrimi Ducis Megapolitani, DN. GUSTAVI ADOLPHI,
Aulici Primarii ac Confessionarii, Ecclesiarum
Metropolitane Superintendentis & Consilii Ecclesiastici Præsidis
officiis atque singulis optime meriti, filia dile-
ctissima natu.

, & plura, quam quæ his pagellis includi possint, in
SCHUCKMANNIANI dicenda. Sed prooccupparunt
alii, inprimis vero Vir Summe Reverendus, Excellen-
tissimus Dominus FRANCISCUS ALBERTUS ÆPINUS, SS.
Illiusque Professor Ducalis P. O. longe Celeberrimus nec
sine Consiliarius & Adfessor Gravissimus, Dominus Collega
tissimus, Certissimus, edita jam olim Commentatione li-
bera Schuckmannianæ in Ducatum Mecklenburgicum egregiis me-
ritis incrementis.

hujus Matronæ mater, & B. adeo defunctæ
existit Honestissima idem Matrona, DNA. MARGA-
RETHA, Camerarii & Senatoris hujus Civitatis Prudentis-
sima.

hæc quoque LEMBKIORUM gens. Ejus etenim in
sive literariam, merita publicis etiam scriptis conce-
de, minime vero omnium hujus urbis incolis, sunt

que, percepistis Lectores O. O. Honoratissimi! stemma-
SCHUCKMANNIANI, ex quo prodiit quoque Vir Præno-
tissimus, ac doctissimus, Dominus JACOBUS CHRISTO-
PHORUS, Græcæ Linguae Professor P. O. Celebratissimus, Do-
mi-
mi-

C 2

